

Mistä syntyy gradu?

Antti Saloniemi

Merja Kinnunen ja Olli Löytty (toim.): Iso Gee-Gradua ei jätetä. Vastapaino 1999.

Reilun kymmenen vuoden aikana on syntynyt oikeastaan uusi tietokirjallisuuden laji, oppaat tutkielmien tekijöille. Kohdealueelta ne vaihtelevat alakohtaisista neuvokeista kirjoittamisen ja tiedon yleisiä kysymyksiä luotaaviin esityksiin. Löytyykö siis tutkielman tekemisestä enää uutta sanottavaa, uusia neuvoja vanhojen ongelmien parissa askarteleville? Aivan haasteettoman tehtävän edessä eivät siis kirjan toimittajat Merja Kinnunen ja Olli Löytty kirjoittajakuntansa kanssa ole.

Iso Gee ei puhu mistä tahansa tieteellisestä kirjoittamisesta tai tutkimusraportin nikkaroinnista, ruodittavana on nimenomaan gradu-työn problematiikka. Kokonaisuus on tarkoituksella enemmän kirja gradusta kuin opas tuon aina välillä mystisiin mittasuhteisiin paisuvan asian tekemiseen. Ja jokainen yliopistoelämän kanssa tekemisissä ollut tietää, että kirjan väärtti tuo maisterin tutkinnon päätepiste varmasti on. Tätä kautta kirja löytääkin näkökulmia, jotka tämän lajityypin kirjallisuus usein sivuuttaa.

Toisin kuin yleensä tutkielmaoppaissa, tässä kirjassa äänessä ei ole vain kaikkietävä kertoja, mestari, joka tietää millä resepteillä onnistunut tutkielma laaditaan. Keskiössä ovat myös gradun tekijät. Oili-Helena Ylijoki kiteyttää kirjoituksessaan meikäläisestä gradusta jotakin hyvin oleellista huomauttaessaan, että opintojen loppupuolella opiskelija muuttuu joksikin vähän toiseksi kuin keskimääräiset kuppiloissa ja seminaareissa norkoilijat, hänestä tulee graduntekijä. Asema on arvoituksellinen välitila opiskelijoiden ja maistereiden puolitiessä. Kuten tunnettua, tuo välitila ei aina johda siihen toivottuun lopputulokseen. Monta tarinaa gradun tekemisen tuskasta kuunnellut psykologi Totte Vaden kirjoittaa nasevasti siitä miksi gradusta aina joskus tulee liian iso taakka. Essee on painavaa puhetta. Vaden korostaa, että gradun valmistumattomuuden problematiikkaa on etsittävä myös muuta kuin pelkästään yliopiston laitoksen seinien sisältä. Opiskelu on pitkitettyä nuoruutta, gradun kokoonlaitto sattuu usein yhteen lopullisen itsenäistymisen ja aikuistumisen kanssa. Oman itsensä tunnistaminen aikuisena persoonallisuutena ei aina ole aivan mutkaton prosessi. Huonossa tapauksessa tämä prosessi kasvattaa esteitä myös gradun tekemisen tielle.

Itse gradun tekijät saavat on kirjan kokonaisuudessa kokonaisen oman osaston. Tarjolla on viisi kertomusta siitä, mitä tässä elämän vaiheessa voi tapahtua. Jos maisterin tutkintoa pidetään onnellisena loppuna, kolme tarinaa päättyy onnellisesti, kaksi muuta vähän toisin - tokko nyt aivan onnettomasti nekään.

Puheenvuoro on tietenkin myös ohjaajilla. Kun graduntekijöillä on tyylinsä, sama pätee myös ohjaajiin. Ihmisten välisen vuorovaikutuksen tulokset ovat aina sekoitus arvaamattomuutta ja varmuutta, tämä pitää paikkansa tietenkin myös ohjaajan ja ohjattavan suhteissa. Toivoa sopii, että Marianne Liljeström, Seppo Pönttisen ja Merja Kinnusen kirjoitukset antavat ohjattavillekin virikkeitä sen pohjimiseen, millaisten odotusten ja lähtökohtien alla ohjauskeskusteluja käydään.

Ison Geen kaksi viimeistä esseetä käsittelevät tärkeää ja oppaissa yleensä aika vähälle huomiolle jäänyttä asiaa, tekstien luonnetta. Niin Mikko Lehtonen kuin Esa Väliverronenkin kertaavat yksinkertaista asiaa: kirjoittaminen ei ole jostakin aivolohkosta tulostamista, se on itsessään ajatusten synnyttämisen prosessi. Tuohan on tuttu ja usein toistettu ajatus. Jokainen kirjoittava ihminen kuitenkin tietää tuon suloisen itsepetoksen: Itselle ja muille on niin mukava selittää, kuinka on "ajatellut" ja "suunnitellut" tätä ja tuota asiaa - ja aivan kohta sitten varaa aikaa ja "kirjoittaa sen ulos". Tämän mukavan harhan oikominen voisi aivan hyvin olla joka ainoan gradun ohjaajan huoneentauluna.

Kokoelma ei ole virikkeellistä luettavaa vain graduntekijöille. Maisteri-initiaation onnellisesti ohittanut lukija huomaa - ilokseen tai harmikseen - miten samanlaisina pysyvät nuo

kirjoittamisen vaikeudet ja sudenkuopat. Maisterit lukevat kirjaa myös vähän nostalgisin ajatuksin. Sen äärellä on mukavaa käydä uudelleen läpi oman, suurenmoisen, tuotoksensa tekemistä. Harvalle kai gradun tekeminen niin pieni jutut on ollut, ettei siihen ladattuja tuntemuksia vähällä eläytymisellä saisi esiin nostetuksi.

Kirjojen kohtaloista ei koskaan etukäteen ole täsmällistä tietoa. *Iso Gee* on varmasti ennen muuta monipuolinen heijastuspinta akuutissa sielun hädässä vaikeroivalle graduntekijälle. Niteen kohtalo voi olla myös vähän muunkinlainen. Ehkä tätä kokoelmaa vuosikymmeninen jälkeen luetaan sisäkuvana siitä, millaista asiaa gradu ja sen tekeminen 1990-luvun lopulla on ollut.

Kirjoittaja on yhteiskuntatieteen tohtori ja tutkija Tampereen yliopiston Työelämän tutkimuskeskuksessa.